

Sygn. akt II UK 37/16

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku R. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w P.
o emeryturę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 16 grudnia 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w
(...) z dnia 23 lipca 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 23 lipca 2015 r. oddalił apelację skarżącego organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w P. z 2 października 2014 r., który zmienił decyzję pozwanego z 23 stycznia 2014 r. i przyznał wnioskodawcy R. S. prawo do emerytury od 1 stycznia 2014 r.

Kwestią podstawową było rozstrzygnięcie czy wnioskodawca, który zatrudnił się w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej i został jej członkiem mógł być dalej pracownikiem i obecnie zasadnie wystąpić o wcześniejszą emeryturę za pracę w szczególnych warunkach. Ustalono, że wnioskodawca w latach 1981 - 1991 stale i w pełnym wymiarze pracował jako malarz w grupie budowlanej na terenie cukrowni. Pracował na wysokościach.

Sąd Apelacyjny co do zasady stwierdził, że praca w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie daje prawa do przejścia na emeryturę w wieku

niższym niż podstawowy wiek emerytalny z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach. Jednak przepisy art. 155-157 ustawy z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze nie dają podstaw do przyjęcia, że członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może zawrzeć z nią umowy o pracę. Żaden z przepisów prawa spółdzielczego nie zawiera zakazu zawierania pomiędzy rolniczą spółdzielnią produkcyjną a jej członkiem umowy o pracę. Wnioskodawca świadczył pracę w reżimie ściśle odpowiadającym określonemu w art. 22 k.p. w oparciu o ważną umowę o pracę. Praca była pracą w szczególnych warunkach z wykazu A, dział V, poz. 6 do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Pozwany w skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie prawa materialnego – art. 182 § 3 i art. 157 ustawy z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 4 rozporządzenia a 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Nie odwołuje się do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., dlatego poza analizą pozostają ustalenia faktyczne i ocena zastosowania prawa w konkretnej sprawie wnioskodawcy. Jedynie ta podstawa przedsądu pozwalałaby podjąć ocenę czy Sąd powszechny naruszył prawo procesowe lub materialne w sprawie objętej skargą.

Jednocześnie skarżący nawet w podstawie kasacyjnej nie zarzuca naruszenia prawa procesowego (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Oznacza to, że na etapie przedsądu wiążą ustalenia stanu faktycznego, na których oparto zaskarżony wyrok. Czyli zastosowanie ma również reguła z art. 398¹³ § 2 k.p.c., iż Sąd

Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu i późniejszym rozpoznaniem podstaw kasacyjnych z ograniczeniami wynikającymi z tego przepisu a także z art. 398³ § 3 k.p.c.

Uwaga ta jest potrzebna, gdyż wyrok został oparty na ustaleniu stosunku pracy, który nie był tylko formalny, lecz wynikał z realnej i konkretnej pracy w zależności właściwej dla stosunku pracy. Ustalono, że ubezpieczony w spornym okresie nie wykonywał pracy w rolnictwie, czyli takiej jak zwykła pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, lecz był zatrudniony jako malarz w szczególnych warunkach, bo znaczenie miało też wykonywanie pracy na wysokościach. Odbiorcą jego pracy był inny podmiot.

Zwrócenie na to uwagi łączy się z tym, że skarżący w podstawie przedsądu (o której niżej) bazuje na kategoriycznej tezie, iż członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej zawsze wyłącza stosunek pracy. Nie jest to zapatrywanie uzasadnione, jako że ustawy Kodeks pracy i Prawo spółdzielcze są równorzędne. Oczywiście, że w sytuacji zwykłej członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie pozostawał w stosunku pracy lecz w cywilnym zatrudnieniu wynikającym z członkostwa w spółdzielni. Jednak nie jest wykluczony wyjątek polegający na tym, że mimo członkostwa w spółdzielni strony zawarły i realizowały stosunek pracy. W sprawie właśnie ustalono i oceniono taki wyjątek. Nie ustalono, że doszło do pozornego zatrudnienia lub obejścia przepisów na użytek aktualnego starania się o wcześniejszą emeryturę.

Przedstawione we wniosku podstawy nie spełniają się jako podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. z następujących przyczyn.

Pierwsza, czyli istotne zagadnienie prawne, to żądanie wyjaśnienia „czy w przypadku nawiązania z pracownikiem spółdzielni produkcyjnej stosunku członkostwa dochodzi do dorozumianego rozwiązania stosunku pracy za porozumieniem stron” oraz „czy członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej może pozostawać z nią w pracowniczym zatrudnieniu”, a jeżeli tak, to „czy okres wykonywania pracy w charakterze członka spółdzielni może zostać zaliczony do okresu, od którego zależy nabycie prawa do wcześniejszej emerytury”.

Tak sformułowane zagadnienie dotyczy kilku kwestii. Nie mają jednak rangi (osobno ani razem) istotnego zagadnienia prawnego, gdyż nie wykraczają poza zwykłą wykładnię prawa.

Pierwsza kwestia niezasadnie rozszerza pytanie o „pracownika spółdzielni produkcyjnej”, gdyż w sprawie chodzi o rolniczą spółdzielnię produkcyjną. Mogłoby się wydawać, że taka redakcja nie ma znaczenia, skoro kolejna kwestia obejmuje już „członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej”. Recz jednak w tym, że w uzasadnieniu wniosku skarżący w zasadniczej części odwołuje się do art. 182 ustawy z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, co nie jest prawidłowe (aktualne w sprawie), gdyż przepis ten dotyczy zatrudnienia w spółdzielni pracy i nie ma wątpliwości, że wówczas podstawą jest stosunek pracy (spółdzielcza umowa o pracę – art. 2 k.p. i art. 182 Prawa spółdzielczego). Innym od spółdzielni pracy podmiotem jest spółdzielnia produkcji rolnej, w tym rolnicza spółdzielnia produkcyjna (Tytuł II, działy I i III Prawa spółdzielczego).

Uprawniony, bo dotyczący rolniczej spółdzielni produkcyjnej, jest art. 157 ustawy Prawo spółdzielcze. Jednak nie składa się na istotne zagadnienie prawne, bo uzasadnienie wniosku przedstawia jedynie treść tego przepisu. Ponadto funkcja pierwszej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie może być zredukowana do odpowiedzi na każde sformułowane pytanie, zwłaszcza gdy metodycznie i merytorycznie brak jest jurydycznego opracowania, które pozwalałoby stwierdzić problem prawny o randze istotnego zagadnienia prawnego. W przeciwnym razie funkcja przedsądu będzie bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stanie się kolejną powszechną instancją. Jeszcze raz należy podkreślić, że ocena zastosowania prawa w sprawie objętej skargą to domena podstaw kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), ewentualnie podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., do której wniosek nie odwołuje się i nawet hasłowo nie twierdzi, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W aspekcie istotnego zagadnienia prawnego nie wystarcza więc pytanie czy w przypadku nawiązania z pracownikiem spółdzielni produkcyjnej stosunku członkostwa dochodzi do dorozumianego rozwiązania stosunku pracy za porozumieniem stron. Samo pytanie ujawnia, że jest to sytuacja indywidualna, bo rozwiązaniem ma być „dorozumiane” rozwiązanie stosunku pracy, które ostatecznie

ma być „porozumieniem stron”. Nie trzeba opisywać na czym polega porozumienie stron i kiedy przyjmuje się „dorożumiane” rozwiązanie stosunku pracy. Na gruncie istotnego zagadnienia prawnego chodzi o kwestie prawne o znaczeniu uniwersalnym (dogmatycznym). Tych we wnioski i w jego uzasadnieniu jest brak. O stosunku pracy decyduje wola stron i jego faktyczna realizacja, czyli praca w zależności takiej jak w stosunku pracy. Nie jest wykluczona sytuacja, że członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej będzie pozostawał z nią w stosunku pracy. Zatrudnienie może dotyczyć innej pracy niż wynikająca z członkostwa w spółdzielni. Sąd Apelacyjny zauważył jednak, iż nie ma bezwzględnego wykluczenia pracowniczego zatrudnienia. Z intencji wniosku wynika zaś, że skarżący wymagałby bezwzględnego potwierdzenia, iż zawsze członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej kategorycznie wyklucza stosunek pracy. Brak jest takiej regulacji w prawie pozytywnym. Wniosek jej nie przedstawia ani nie wyprowadza z innych przepisów. Można więc ogólnie zauważać, iż z wyroku Sądu Najwyższego z 6 maja 1976 r., w sprawie I PRN 35/76 wynika, iż okoliczność, że statut rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie przewiduje możliwości zawierania przez nią ze swymi członkami umów o pracę, nie pozbawia umowy stron charakteru umowy o pracę, a członków uprawnień i obowiązków wynikających z pozycji pracowników, jeśliby okazało się, że strony rzeczywiście chciały zawrzeć i zawarły taką umowę.

Jeżeli więc stosunek pracy członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie jest wykluczony, to również nie byłoby podstaw do wyłączenia pracownika z uprawnień do wcześniejszej emerytury za pracę w szczególnych warunkach.

Druga podstawa przedsądu, czyli z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., nie jest zasadna z przyczyn wyżej wskazanych. Otóż Sąd Apelacyjny wcale nie zakwestionował orzecznictwa Sądu Najwyższego i wyrok objęty skargą nie świadczy o rozbieżności w orzecznictwie. Sąd Apelacyjny przedstawił określoną wykładnię i wskazał, że wykładnia której dokonuje nie jest sprzeczna z wykładnią przyjętą w wyrokach Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r., I UK 142/04 i z 21 października 2009 r., I UK 115/09. Wszak nawet w tych orzeczeniach, mimo ich stanowczości w wykładni, nie wykluczono pracowniczego zatrudnienia.

Ponadto w centrum zainteresowania podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. jest zawsze konkretny przepis prawa ze względu na kwalifikowaną

(konieczną) potrzebę jego wykładni. Prowadzi to do uwag wyżej poczynionych, gdyż powołany w uzasadnieniu wniosku przepis art. 182 ustawy Prawo spółdzielcze dotyczy spółdzielni pracy a nie rolniczej spółdzielni pracy i dlatego nie jest aktualny. Natomiast art. 157 tej ustawy ma jedynie powtórzoną treść, bez wskazania i wykazania z czego wynikają poważne wątpliwości w jego wykładni. Przepis ma już niemałe orzecznictwo co nie dowodzi poważnych wątpliwości w wykładni lecz wynika z wielości różnych spraw. Samo orzecznictwo przywołane w uzasadnieniu wniosku nie świadczy o rozbieżności orzecznictwa, gdyż mieści się ono w granicach wykładni prawa. Wskazane wyżej sprawy Sądu Najwyższego I UK 142/04 i I UK 115/09 nie świadczą o rozbieżności w orzecznictwie, gdyż wówczas Sąd Najwyższy niejako z urzędu dla ujednolicenia orzecznictwa rozpoznałby sprawę w składzie powiększonym.

Z tych motywów, z braku zasadnej podstawy przedsądu, orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).